

Tine Degerstrøm, Ruth Emmerhoff, Knut N. Leknes, Anne N. Åstrøm og Morten Klepp

Er det behov for tannhelseinformasjon via en offentlig internettportal?

En spørreundersøkelse utført ved Odontologisk universitetsklinikk i Bergen

Forbrukerrådet har fått i oppgave av Helse- og omsorgsdepartementet å opprette og drifte en nettbasert portal som skal gjøre det enklere for pasienter å kunne velge mellom ulike tannhelsetjenester basert på pris og kvalitet. Målet er å inkludere nyttig informasjon om tannhelse, behandlingsalternativer og priser.

Vi utførte i forkant av lansering av portalen en spørreundersøkelse for å finne ut hvilke behov pasienter har for tannhelseinformasjon og hvordan de vurderer nytten av en nettside om tannhelsetjenester. Totalt 236 spørreskjemaer ble delt ut til et utvalg av pasientene under studentbehandling ved ulike klinikker ved Odontologisk universitetsklinikk i Bergen. Pasientene ble skriftlig og muntlig informert om at det var valgfritt å delta. Etter utfylling ble totalt 172 spørreskjemaer samlet inn. Dette gir en svarprosent på 72,9 %.

Resultatene viser at 94,8 % av respondentene enten er svært fornøyde eller fornøyde med den informasjonen de får om sin tannhelsestatus på Odontologisk universitetsklinikk og 92,5 % er svært fornøyde eller fornøyde med informasjonen om nødvendig behandling. Mer enn 70 % svarte at de ser nytteverdien av og har til hensikt å benytte seg av en tannhelseportal. Pasientene ved Odontologisk universitetsklinikk er svært fornøyde med den informasjonen de får og stiller seg positive til en nettbasert informasjonsportal om tannhelsetjenester.

Nyere forskning har gitt oss flere svar på bakenforliggende årsaker til ulike tannhelseproblemer og kunnskaper om faktorer som disponerer for orale sykdommer. Vi som behandlere har imidlertid lite kunnskap om pasienters subjektive behov for informasjon om egen tannhelse og behandling. Hvor søker pasienten informasjon og hva ønsker hun/han å få vite? En spørreundersøkelse i Nederland (1) som inkluderte både akutt- og recallpasienter, viste at pasienter i første rekke ønsket informasjon om behandlingen, men viste liten interesse for å delta i beslutninger vedrørende egen tannhelse og behandling. Det ble ikke avdekket sammenhenger mellom demografiske variabler og deltakernes informasjonsbehov.

Mediene i Norge har den siste tiden rettet kritisk søkelys mot tannlegers varierende behandlingsforslag til en og samme pasient og til sterkt varierende priser på samme type behandling (2). Forbrukerrådet utførte en kvalitetstest av tannleger høsten og vinteren 2010/2011 som de kalte «Test av tannlegekvalitet» (3). I denne testen ble fire voksne pasienter først undersøkt av et team ved Det odontologiske fakultet, Universitetet i Oslo. Deretter oppsøkte de samme pasientene fem ulike tannlegepraksiser i Oslo for å få en vurdering av nødvendig behandling med prisoverslag. Testen viste at prisen på en vanlig undersøkelse varierte fra praksis til praksis med flere hundre prosent. Forut for undersøkelsen var det mistanke om at det kunne framkomme sprikende prisover-

Forfattere

Tine Degerstrøm, tannlege, Narvik

Ruth Emmerhoff, tannlege, Egersund

Knut N. Leknes, professor, dr. odont. Institutt for klinisk odontologi – periodonti, Det medisinsk-odontologiske fakultet, Universitetet i Bergen

Anne N. Åstrøm, professor, dr. odont. Institutt for klinisk odontologi – samfunnsodontologi, Det medisinsk-odontologiske fakultet, Universitetet i Bergen

Morten Klepp, spesialist periodonti. Institutt for klinisk odontologi – periodonti, Det medisinsk-odontologiske fakultet, Universitetet i Bergen

Artikkelen er basert på en godkjent prosjektoppgave ved UiB.

Hovedbudskap

- Fire av fem pasienter som går til behandling ved Odontologisk universitetsklinikk i Bergen har kommet på eget initiativ.
- Pasientene er svært fornøyde med den informasjonen de får om egen tannhelsestatus og nødvendig behandling.
- Pasientene bruker egen tannlege som hovedkilde for tannhelseinformasjon.
- Mer enn to tredjedeler av respondentene ser nytten av en offentlig tannhelseportal på internett og svarer at de har til hensikt å benytte seg av denne.

slag, men resultatene viste også at det fra de ulike klinikkene ble presentert svært ulike forslag til behandling. Enkelte klinikker anbefalte uttalt overbehandling, mens andre overså nødvendig terapi. Forbrukerrådet har dessuten påpekt hvor problematisk det var å finne informasjon om pris ved de ulike klinikkene. Flere pasienter som var med i «Test av tannlegekvalitet» fant det vanskelig å få utlevert kostnadsoverslag over anbefalt behandling til tross for at dette ble etterspurt (3). For mange tannlegekontorer finnes det heller ikke lett tilgjengelig prisoversikt uten at man fysisk oppsøker klinikkene. En artikkel publisert på nettet er dessuten kritisk til at prislister ofte inneholder en rekke uforståelige faguttrykk. Det nevnes som eksempel at mange tannleger oppgir prisen for «incisjon av abscess» og «behandling av marginal periodontitt» (4).

Fra tannlegehold ble det stilt spørsmål ved svakheter og etiske problemstillinger ved gjennomføringen av undersøkelsen (5). Kritiske kommentarer gikk blant annet ut på at rapporten aldri ble gjort tilgjengelig for kommentarer fra noen av tannlegene som ble «testet», og at ingen journalnotater ble benyttet som dokumentasjon. Det var utelukkende testpersonenes gjenfortellinger/rapporteringer som ble lagt til grunn.

Litt overraskende viste en undersøkelse fra 2004 at prisnivået for tannbehandling i Norge ikke oppfattes som for høyt (6). Over halvparten av respondentene gav uttrykk for at prisnivået var middels, mens bare 24 % mente det var høyt. Over 80 % oppgav at de hadde en formening om prisnivået som kan tyde på at de fleste pasienter er prisbevisste. Undersøkelsen konkluderte med at det viktigste for pasientene ved valg av tannlege er høy faglig kvalitet og god sørvisinnstilling. Prisen på behandlingen synes å være mindre viktig, og dette tolkes som et tegn på at det generelt er høy priselastisitet på tannhelsetjenester i Skandinavia. I en artikkel (7) basert på det samme materialet hadde henholdsvis 78 % og 87 % av pasientene vært til tannlege enten det siste eller de to siste årene og gjennomsnittet av utgifter til tannbehandling det siste året var kr. 2 253.

På bakgrunn av dette har Helse- og omsorgsdepartementet besluttet å lage en internettbasert tannhelseportal for å gjøre det lettere for forbrukeren å orientere seg i tannhelsemarkedet (8). I tillegg til å rydde opp i et uoversiktlig prisme marked (9), er måletsetningen at brukerne også skal kunne finne informasjon om tannhelse og tannbehandling. Det heter i regjeringens tildelingsbrev fra 2012 at tannleger som er registrert på Tannhelseportalen, skal ha oppdatert informasjon om priser og behandlinger (8). Det skal i Forbrukerrådets årsrapport rapporteres om andelen tannleger som er registrert og antall brukere av Tannhelseportalen.

Målet med denne spørreundersøkelsen er å kartlegge behovet for tannhelseinformasjon blant pasienter ved Odontologisk universitetsklinikk i Bergen, hvordan nytten av en nettbasert portal for tannhelsetjenester vurderes, hva en nettportal bør inneholde og hvordan informasjonen skal formidles.

Materiale og metode

Datainnsamling

Deltakerne i undersøkelsen var pasienter ved Odontologisk universitetsklinikk i Bergen. I løpet av 6 dager i oktober 2012 fikk pasienter på Klinikk for periodonti, kariologi, endodonti, protektikk og allmenn utdelt spørreskjemaer som de skulle besvare ved å benytte ledig tid før, under eller etter studentbehandling. Pasientene fikk både muntlig og skriftlig informasjon om at dette var en anonym undersøkelse og at deltakelsen var frivillig. De aktuelle klinikkene ble plukket ut fordi alle pasientene blir behandlet av studenter. Alle deltakerne i undersøkelsen var over 20 år, hadde ulik sosial bakgrunn og forskjellig behandlingsbehov. Det ble ikke satt opp ekskluderingskriterier.

Undersøkelsen var godkjent av Regionale Komiteer for Medisinsk og Helsefaglig Forskningssetikk, 2009/1285/REK Vest.

Praktisk gjennomføring

I løpet av de 6 dagene undersøkelsen pågikk, ble alle tilgjengelige pasienter på de nevnte klinikkene spurt om å delta. Ved øktens start ble invitasjon til deltaking og spørreskjema delt ut til alle pasienter som satt på venterommet eller i tannlegestolen. Utfylte spørreskjema ble samlet inn ved øktens slutt. Totalt 236 spørreskjemaer ble levert ut og 172 ble besvart. Dette gir en svarprosent på 72,9 %.

Spørreskjemaet

Spørreskjemaet inneholdt 19 spørsmål inndelt i to hoveddeler; i første del ble det stilt spørsmål om alder, kjønn og høyeste fullførte utdanning, mens siste del gjaldt deltakerens informasjonsbehov og eventuelle ønsker om tannhelseinformasjon. Siste del innledet med å spørre om hvor fornøyde pasientene var med den informasjonen de får ved Odontologisk universitetsklinikk vedrørende tannhelse og tannbehandling og hvor de hadde søkt etter informasjon om tannhelse utover den informasjonen de fikk ved Odontologisk universitetsklinikk og om hvilke kilder de hadde benyttet for å skaffe seg denne informasjonen. Pasientene fikk også spørsmål om hvilken type informasjon en tannhelseportal burde inneholde og hvordan de kunne tenke seg å få denne informasjonen formidlet. Etter disse innledende spørsmålene ble det spurt om antatt nytteverdi av en slik tannhelseportal i framtiden og om informasjon formidlet på denne måten kunne antas å føre til redusert angst/frykt for tannbehandling. Til slutt ble pasientene bedt om å gradere sin egen tannhelse.

Under utformingen av spørreskjemaet ble hovedvekten lagt på å kartlegge pasientenes informasjonsbehov, hvilke kilder de hadde benyttet for å tilegne seg denne informasjonen og hvilke tanker de hadde om en internettbasert informasjonsportal om tannhelse. For å sikre en høy svarprosent, ble det lagt vekt på ikke å gjøre spørreskjemaet for langt og komplisert. Alle spørsmålene var avkryssningsspørsmål med to til åtte svaralternativer. På noen av spørsmålene var det mulig å krysse av for flere enn ett alternativ, og dette ble tydelig forklart i spørsmålsteksten.

Tabell 1. Fordeling av demografiske variabler hos respondentene

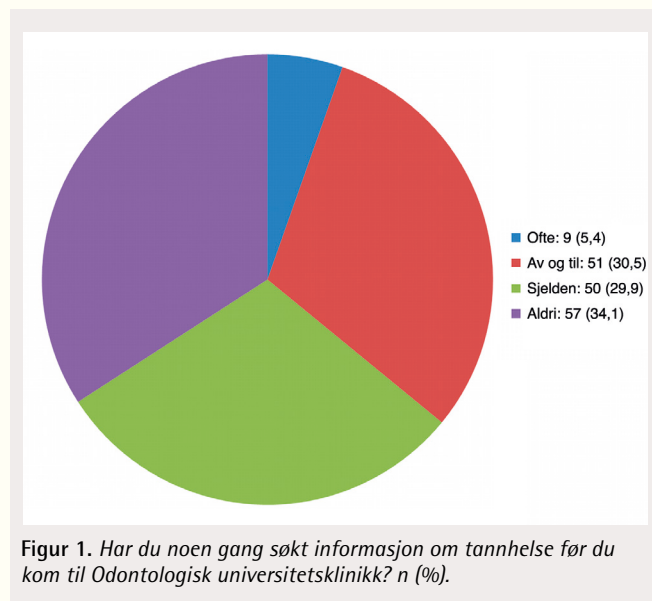
Variabler	Antall n (%)
Kjønn	
Kvinne	82 (48,0)
Mann	89 (52,0)
Alder	
20–29 år	35 (20,5)
30–39 år	13 (7,6)
40–49 år	25 (14,6)
50–59 år	34 (19,9)
60–69 år	34 (19,9)
≥ 70 år	30 (17,5)
Utdanning	
Grunnskole	32 (18,7)
Videregående	79 (46,2)
Inntil 3 år på høyskole/universitet	37 (21,6)
Mer enn 3 år på høyskole/universitet	23 (13,5)

Statistiske metoder

Det innsamlede materialet ble beskrevet ved hjelp av frekvens- og krystabeller for kategoriske variabler og ved gjennomsnitt og standardavvik for kontinuerlige variabler. Chi-kvadrattesten for uavhengighet ble så benyttet til å undersøke sammenhenger mellom to klassifikasjonsvariabler. Signifikansnivået ble satt til 5%. Statistikkprogrampakken SPSS-versjon 15.0 ble benyttet.

Resultater

Ett spørreskjema ble forkastet da respondenten ikke hadde kryssset av for kjønn. Av et totalt restantall på 171 personer var 48,0% kvinner og 52,0% menn (tabell 1). Aldersfordelingen viser at ingen av respondentene var yngre enn 20 år, 22,2% var mellom 30 og 50 år, 57,3% var over 50 år og 17,5% var 70 år eller eldre. På spørsmålet om respondentenes utdanning svarte 18,7% at de hadde fullført grunnskole, 46,2% hadde fullført videregående skole, mens 35,1% hadde høyskole/universitet som sin høyeste utdanning.

Tabell 2. Hvordan har du fått time på Odontologisk universitetsklinikk

Alternativer	Antall n (%)
På eget initiativ	140 (82,4)
Henvist fra offentlig tannlege	9 (5,3)
Henvist fra privat tannlege	9 (5,3)
Annet	9 (5,3)

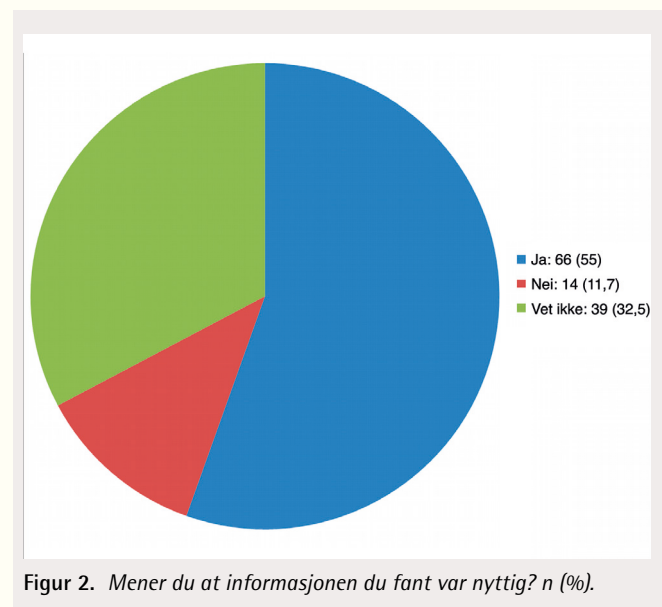
Tabell 2 viser at 82,4% av respondentene har oppsøkt Odontologisk universitetsklinikk på eget initiativ, mens 5,3% var henvist fra offentlig tannlege, 5,3% fra privat tannlege og 5,3% krysset av for annet alternativ. Fire respondenter (1,7%) unnlot å svare på spørsmålet.

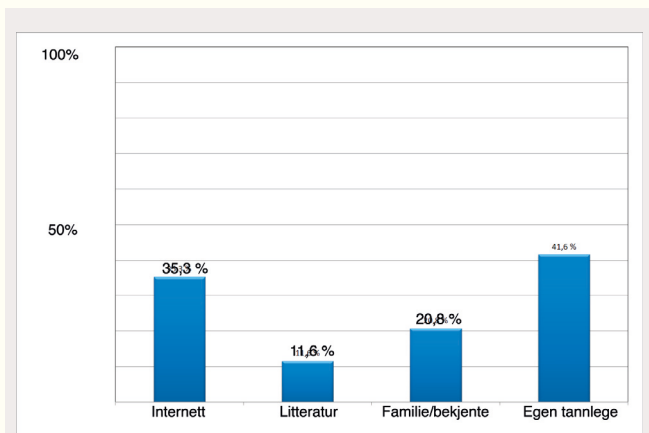
Det var av interesse å finne ut om pasientene var fornøyde med den informasjonen de får om sin egen tannhelsestatus ved Odontologisk universitetsklinikk. Flertallet av respondentene svarte at de enten var svært fornøyde 59,1%, eller fornøyde 37,9%, mens 3,0% svarte at de var verken fornøyde eller misfornøyde.

Totalt svarte 62,5% av respondentene at de var svært fornøyde og 32,7% at de var fornøyde med informasjonen de får om nødvendig behandling på Odontologisk universitetsklinikk. Videre svarte 4,2% at de verken var fornøyde eller misfornøyde med informasjonen, mens bare én respondent (0,6%) var misfornøyd.

Figur 1 viser at et fåtall av respondentene hadde søkt etter informasjon om tannhelse før de oppsøkte Odontologisk universitetsklinikk. Totalt 5,4% av respondentene svarte at de ofte hadde søkt, mens 34,1% oppga at de aldri hadde søkt informasjon.

Flertallet (55,0%) av respondentene som hadde søkt etter informasjon mente at informasjonen de fant om tannhelse var nyttig, mens 11,7% mente at den ikke var nyttig (figur 2). Totalt

Figur 3 Hvilke kilder har du brukt for å tilegne deg kunnskap om egen tannhelse?

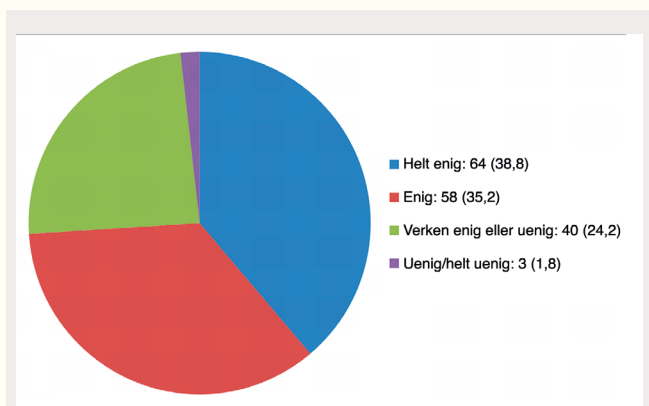
32,5 % av respondentene svarte «Vet ikke». En respondent (0,8 %) unnlot å svare på spørsmålet.

Totalt 41,6 % svarte at «Egen tannlege» var den viktigste kilden til kunnskap om tannhelse, mens 35,3 % krysset av for internett, 20,8 % for familie/bekjente og 11,6 % for litteratur (figur 3). På dette spørsmålet kunne respondentene krysse av for flere alternativer.

Figur 4 viser at respondentene var enten helt enige (38,8 %) eller enige (35,2 %) i påstanden «En egen portal for tannhelseinformasjon på internett er nyttig», mens 24,2 % var verken enig eller uenig og 1,8 % uenig/helt uenig.

Totalt 74,1 % av respondentene var enten helt enige (28,9 %) eller enige (45,2 %) i påstanden «Jeg har til hensikt å bruke en slik tannhelseportal som informasjonskilde i fremtiden» (figur 5). Totalt 22,3 % var verken enige eller uenige, mens 3,6 % var uenige/helt uenige.

På spørsmålet om hvilken type informasjon en internettportal bør inneholde, kunne respondentene krysse av inntil tre svaralternativer av totalt åtte. Flertallet mente at en tannhelseportal burde inneholde informasjon om årsakene til tannhelseproblem (n=121), tips og råd om hvordan unngå tannhelseproblem (n=120), behandlingsalternativer (n=80) og refusjons/trygdeordninger (n=72). Mindre interesse var det for å inkludere korte for-

Figur 4. Hvor enig er du i påstanden «En egen portal for tannhelseinformasjon på internett er nyttig»? n(%).

klaringer om hvordan behandling utføres (n=58), hvor lang tid behandlingen tar (n=28) og om det er risiko for at behandlingen kan være smertefull (n=23). Ingen respondenter benyttet seg av svaralternativet «Annet».

På spørsmålet om hvordan informasjonen på tannhelseportalen bør formidles, svarte et flertall av respondentene at de foretrekker illustrasjoner/tegninger (n=89), bilder/fotos (n=92) og beskrivelse av behandlingsforløp (n=91). Formidling via videosnutter (n=51), ofte stilte spørsmål (n=48), pasientberetninger (n=39) og bare tekst (n=30) var mindre ønsket. Også på dette spørsmålet kunne respondentene krysse av inntil tre svaralternativer av totalt åtte.

På en skala fra 0–5, der 0 var dårligst og 5 var best, graderte 5,8 % av respondentene sin egen tannhelse som meget dårlig, mens 8,1 % mente de hadde meget god tannhelse (figur 6). Fordelingen viste ellers at 8,1 % graderte sin tannhelse til 1, 23,1 % til 2, 28,3 % til 3, mens 19,1 % graderte sin tannhelse til 4. Elleve respondenter (7,5 %) unnlot å svare på spørsmålet.

Tabell 3 viser at 57,7 % av respondentene mente at det er svært sannsynlig eller sannsynlig at en tannhelseportal på internett vil kunne redusere angst/frykt for tannbehandling, mens 7,9 % så på det som usannsynlig/svært usannsynlig. Totalt 34,4 % av respondentene mente det var hverken sannsynlig eller usannsynlig at informasjon formidlet via tannhelseportal på internett ville føre til redusert angst/frykt for tannbehandling.

Tannhelseindikatorer etter alder, kjønn og utdanningsnivå

For å påvise eventuelle forskjeller i relasjon til alder, ble de yngste (20–39 år) og de eldste (60+) respondentene krysstestet mot ulike tannhelserelaterte spørsmål. Krysstesting mellom respondentenes alder og svaret nei på spørsmålet «Har du noen gang søkt informasjon om tannhelse før du kom til Odontologisk universitetsklinikk?» viste at det var signifikant flere eldre som aldri hadde søkt informasjon (P=0,002). Respondentenes alder ble også testet mot spørsmålet «Hvor enig er du i påstanden: En egen portal for tannhelseinformasjon på internett er nyttig?» Signifikant flere yngre enn eldre svarte at de vart helt enig i denne påstanden (P=0,002). Krysstesting mellom alder og påstanden «Jeg har til hensikt å bruke en slik internettportal som informasjonskilde», viste derimot ingen statistisk signifikant forskjell mellom yngre og eldre (P=0,245). Respondentenes alder ble også testet mot gradering av egen tannhelse. Resultatene viste at eldre graderte sin tannhelse bedre enn yngre og forskjellen var marginalt signifikant (P=0,052).

Respondentenes kjønn ble også krysstestet mot de samme spørsmålene. Det var ingen signifikant forskjell mellom menn og kvinner i forhold til å søke informasjonen om tannhelse før de kom til Odontologisk universitetsklinikk (P=0,09). Det var derimot statistisk signifikant flere kvinner enn menn som svarte at søkt informasjon var svært nyttig (P=0,036). Det kunne også sies fast at signifikant flere kvinner enn menn graderte sin egen tannhelse som meget god (P=0,018).

Basert på respondentenes utdanning ble de inndelt i to grupper; de med grunnskole/videregående og de med universitet/høgskole. Krysstesting viste at blant de som graderte sin tannhelse

som meget god, tilhørte de fleste gruppen høyt utdannede. Forskjellen var imidlertid ikke signifikant ($P=0,068$).

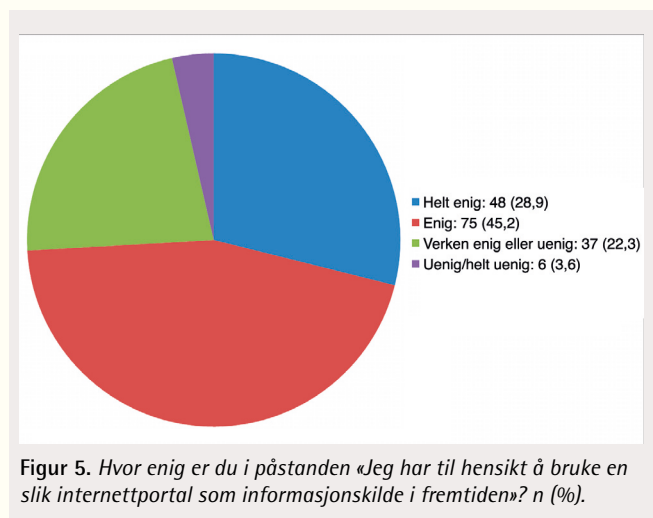
Diskusjon

Datainnsamlingen ble gjennomført i løpet av 6 dager i oktober 2012. Av totalt 236 utdelte spørreskjema ble 172 returnert. Dette gir en svarprosent på 72,9%. Den viktigste grunnen til manglende utfylling av spørreskjemaet var at studentene i en hektisk behandlingssesjon glemte å levere skjemaet til pasienten. Noen få ønsket ikke å delta. En svarprosent på over 70% kan anses å være tilfredsstillende for en slik spørreundersøkelse (10).

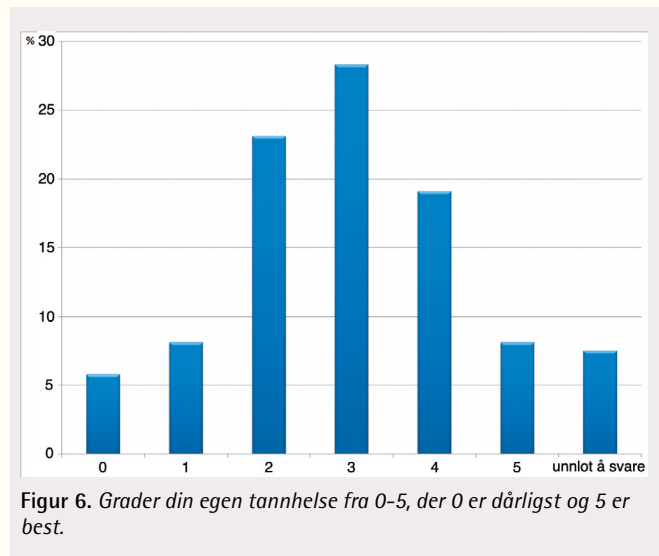
Under utformingen av spørreskjemaene ble det lagt vekt på ikke å gjøre det for langt for å unngå å trette ut respondenten og således risikere en lavere svarprosent (11). Formuleringene ble utformet mest mulig entydige og forståelige. På noen av spørsmålene var svaralternativet «anneb» tatt med for ikke å «tvinge» respondenten til å måtte velge et fast svaralternativ. De fleste respondentene fylte ut skjemaet i sin helhet, noe som tyder på at spørsmålsformuleringen var forståelig og at skjemaet ikke var for langt. Ved vurderingen av om de innsamlede svarene er sannferdige eller valide, kan en ikke se bort ifra at de i noen grad kan være belemret med forvrengning eller bias. I en spørreundersøkelse utført i en behandlingssituasjon, må en regne med at respondentene kan ha svart slik de tror at tannhelsepersonell ønsker at de skal svare. Dette kan ha ført til at sosialt ønskelig atferd overestimeres og sosialt ikke-ønskelig atferd underestimeres. Det er imidlertid ikke mulig å beregne graden av slik forvrengning eller bias i svarene.

Totalt 35% av respondentene svarte at de hadde høyere utdanning. Dette er noe over landsgjennomsnittet som i Norge ligger på 29,7% for befolkningen mellom 15 og 74 år (12). Da avviket ikke er betydelig, antar vi at det skyldes tilfeldigheter.

Når det gjelder aldersfordelingen til respondentene, var 57% over 50 år og 18% over 70 år. Det vil si at det var en overvekt av eldre respondenter med i undersøkelsen. Det er imidlertid usikkert om respondentene kan anses å være representative for populasjonen av pasienter ved Odontologisk universitetsklinikk siden respondentene utgjorde et bekvemmelighetsutvalg og siden spørreskjemaundersøkelsen ikke omfattet alle pasienter.

Figur 5. Hvor enig er du i påstanden «Jeg har til hensikt å bruke en slik internettportal som informasjonskilde i fremtiden»? n (%).

Figur 6. Grader din egen tannhelse fra 0-5, der 0 er dårligst og 5 er best.

Tabell 3. Hvor sannsynlig er det at informasjon formidlet via en tannhelseportal vil føre til redusert angst/frykt for tannbehandling?

Alternativer	Antall n (%)
Svært sannsynlig	19 (11,7)
Sannsynlig	75 (46,0)
Hverken sannsynlig eller usannsynlig	56 (34,4)
Usannsynlig	10 (6,1)
Svært usannsynlig	3 (1,8)

Som følge av at tannhelseportalen vil være en internettbasert tjeneste, dreide naturligvis en del av spørsmålene seg om respondentenes forhold til internett. Da respondentenes gjennomsnittsalder var noe høy, kan det tenkes at svarene ikke er representative for resten av befolkningen da eldre har lavere internettbruk enn yngre (13). I en undersøkelse fra Statistisk sentralbyrå (2008) oppgav over 80% i aldersgruppen 16–44 år at de brukte internett daglig. Tilsvarende tall for 67–79 åringer var rundt 30%. Dette er imidlertid en trend som er under utvikling, og i 2011 var hele 45% av personer mellom 67 og 79 år daglig på internett i Norge. Stadig flere eldre benytter internett, men andelen ligger fortsatt en del lavere enn i de yngre aldersgruppene (13).

De fleste respondentene svarte at de var enten svært fornøyde eller fornøyde med den informasjonen de får om sin tannhelsestatus på Odontologisk universitetsklinikk. Tidligere undersøkelser har også vist at det norske folk generelt sett er fornøyde med tannlegen sin (14). Vår undersøkelse bekrefter at prosentandelen fornøyde pasienter holder seg høy. Pasientene var også tilfreds med den informasjonen de får om nødvendig behandling; hele 92,5% svarte at de var svært fornøyde eller fornøyde. Andelen som svarte at de var hverken fornøyde eller misfornøyde var kun 4%. Dette viser at 96% har tatt stilling til at den informasjonen de får er tilstrekkelig. Nesten halvparten av pasientene svarte at

de har vært fast pasient ved klinikken de siste fem årene, noe som igjen forsterker inntrykket av at pasientene generelt sett er svært fornøyde med den behandlingen de får ved klinikken.

Relativt få pasienter hadde søkt etter informasjon om forventet behandling i forkant av sitt besøk på Odontologisk universitets-klinikk. Kun 5,4 % svarte at de hadde søkt etter informasjon ofte, mens 30,5 % hadde søkt «av og til». Litt over halvparten av disse var fornøyde med informasjonen de hadde funnet. Dette kan tolkes som tilfredshet med informasjon hentet fra internett, idet det er internett i tillegg til egen tannlege, som er pasientenes hovedkilde til informasjon om tannhelse og tannbehandling. At egen tannlege foretrekkes av flertallet, kan tenkes å ha sammenheng med at såpass mange er fornøyde med den informasjonen de får, og dermed ikke har hatt behov for å tilegne seg kunnskaper utover dette.

Totalt 74 % av respondentene i undersøkelsen sa seg enige i at «en egen portal for tannhelseinformasjon på internett er nyttig». Nesten en fjerdedel stilte seg nøytrale til påstanden, mens kun 1,8 % var uenig. Videre svarte 71,1 % at de har til hensikt å benytte seg av en slik portal i framtiden. Omlag en femtedel stilte seg nøytrale til påstanden, mens kun 3,4 % ikke kom til å benytte seg av et slikt tilbud. Dette tyder på at det i vårt utvalg kan sies å være et visst ønske om en slik informasjonsportal som et supplement til den informasjonen pasientene får av egen tannlege. Nettportalen www.hvakostertannlegen.no var ikke lansert på det tidspunktet undersøkelsen ble utført.

I spørsmålet om hvilken informasjon en nettportal bør inneholde, ble pris utelatt som alternativ da forbrukerrådet allerede har bestemt at dette skal være en del av portalen. Som tidligere nevnt, fant Grytten og medarbeidere (6) at pris er noe pasientene vurderer som mindre viktig i sitt valg av tannlege. Av de svaralternativene vi hadde satt opp, var det størst oppslutning om alternativene «årsaker til ulike tannproblemer» (n=121) og «tips/råd om hvordan man kan unngå tannproblemer» (n=120). Også informasjon om ulike behandlingsalternativer og hvilke refusjons-/trygdeordninger som finnes, var emner pasientene ønsket informasjon om.

På spørsmål om hvordan pasientene ønsker å få formidlet informasjonen på en tannhelseportal, var det tre alternativer som kom klart bedre ut enn resten; illustrasjoner/tegninger, bilder/fotos og beskrivelser av tannlege angående behandlingsforløp. Dette stemte ganske godt overens med våre forventninger. Svaralternativet «ofte stilte spørsmål» fikk noe mindre oppslutning. Dette alternativet forekommer ofte på nettsider for forbrukere og var derfor forventet å få en høy svarandel. At spørsmålsteksten satte en begrensning i valg av antall alternativer til tre, kan være en mulig årsak til at alternativet ble lite benyttet.

En andel på 13,9 % vurderte sin egen tannhelse som dårlig, 51,4 % hverken god eller dårlig, mens 27,2 % vurderte tannhelsen som god (7,5 % av respondentene unnlot å svare på spørsmålet). Dette var et noe overraskende funn. Holst og medarbeidere fant i 2004 (15) at hele 68 % av befolkningen i Norge vurderte sin egen tannhelse som god. I sin undersøkelse benyttet de en gradert skala fra en til fem, mens vi benyttet en gradering fra null til fem. Noe av forskjellen i resultat kan skyldes at respondentene

ubevisst har vurdert sin tannhelse som dårligere i denne studien på grunn av at skalaen går lavere. En annen sannsynlig årsak er forskjellen i valg av respondenter. Mens deltakere i denne studien var pasienter ved Odontologisk universitetsklinikk og derfor hadde et behandlingsbehov, rapporterte Holst og medarbeidere (2004) resultater basert på svar fra «normalbefolkningen» (15).

Kunnskapen om hva pasienter i Norge ønsker av informasjon om tannhelse og hvordan denne informasjonen bør formidles, har vært mangelfull. Forbrukerrådet og medienes kritiske søkelys på tannlegers sprikende prising og forslag til behandling har understreket behovet for etablering av en offentlig nettbasert tannhelseportal som kan gi pasienter kvalitetssikret informasjon ikke bare om pris, men også om ulike behandlingsalternativer. Denne studien viser at ni av ti pasienter ved Odontologisk universitetsklinikk i Bergen får god informasjon om egen tannhelsestatus og nødvendig behandling. To tredjedeler av pasientene ser likevel nytten av en nettbasert tannhelseportal og har til hensikt å benytte denne.

Takk

Takk til Olav E. Bøe og Randi Sundfjord, Senter for klinisk odontologisk forskning, Rune Haakonsen og Knut E. Buanes, fototeknisk laboratorium, Institutt for klinisk odontologi, UiB og professor emeritus, Knut A. Selvig.

English summary

Degerstrøm T, Emmerhoff R, Leknes KN, Åstrøm AN, Klepp M **Is there a need for a web-based information portal on dental health?**

An assessment by questionnaire at the University Clinic in Bergen

Nor Tannlegeforen Tid. 2014; 124: 544–550

The Consumer Council of Norway was assigned by the Norwegian Ministry of Health and Care Services to launch a web-based dental health portal. The overall aim is to make it easier for patients choosing among different dental services based on price and quality. In addition, the ambition is to include useful information on oral health and treatment options.

The purpose of this study was to disclose patients' needs for dental information, and how patients rate the commodity of a web-based information portal. Information was collected via a questionnaire given to a convenience sample of 236 patients attending the University Clinic in Bergen and being treated by dental students. The patients were informed, orally and in writing that participation was voluntary. A total of 172 questionnaires were returned, giving a response rate of 72.9 %.

The results show that 94.8 % of the respondents were either very satisfied or satisfied with the information given at the University Clinic and that 92.5 % were very satisfied or satisfied with the information regarding treatment needs. More than 70 % believe that a web-based information portal on dental health will

be useful and they intend to use it. The respondents are satisfied with the information they receive, but are also positive to the idea of a web-based information portal on dental health.

Referanser

1. Schouten BD, Eijkman MAJ. Information and participation preferences of dental patients. *J Dent Res* 2004; 12: 961–5.
2. Risberg T, Skeie K. (14.10.10). Enorm prisforskjell hos tannlegene. Hentet fra <http://www.nrk.no/helse-forbruk-og-livsstil/>
3. Ebne H. (31.03.11). Tannleger overser Karius og Baktus. Hentet fra <http://www.forbrukerradet.no/forside/pressemeldinger/>
4. Andersen P. (14.10.10). Uforståelige tannlegepriser. Hentet fra <http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostfold/1.7334688>
5. Gullaksen C-H. Test av «tannlegekvalitet» – Kommentar og debatt. *Nor Tannlegeforen Tid* 2011; 121: 455–7.
6. Grytten J, Holst D, Skau I. Prisbevissthet, kvalitet og valg av tannlege. *Nor Tannlegeforen Tid* 2004; 114: 628–31.
7. Holst D, Grytten J, Skau I. Den voksne befolknings bruk av tannhelsetjenester i Norge i 2004. *Nor Tannlegeforen Tid* 2005; 115: 212–6.
8. Agneberg H, Fisknes B. (2012). Tildelingsbrev til Forbrukerrådet 2012, s 5–6. Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet (17.01.12). Hentet fra <http://www.regjeringen.no/>
9. Bergsland T. (2011, mai). Slutt på pris kaos hos tannlegene. *Tannhelsesekretæren*, s 12–13. Hentet fra <http://www.thsf.no/>
10. Locker D. Response and nonresponse bias in oral health surveys. *J Public Health Dent* 2000b; 69 (2) : 72–81.
11. Smith PG, Morrow RH. Field trials of health interventions in developing countries. A toolbox. 2nd edition. Hong Kong: Oxford University Press, 1996, p 178–203.
12. Statistisk sentralbyrå. Utdanning. <http://www.ssb.no/aarbok/tab/tab-180.html>. (Lest 11.01.13).
13. Statistisk sentralbyrå. internett. <http://www.ssb.no/emner/07/02/30/medie/sa106/internett.pdf>. (Lest 11.01.13).
14. Grytten J, Holst D, Skau I. Tilfredshet med tannhelsetjenesten i den voksne befolkningen. *Nor Tannlegeforen Tid* 2004; 114: 622–6.
15. Holst D, Skau I, Grytten J. Egenvurdert tannhelse, generell tannhelse og tannstatus i den voksne befolkning i Norge i 2004. *Nor Tannlegeforen Tid* 2005; 115: 576–80.

Adresse: Knut N. Leknes, Institutt for klinisk odontologi – periodonti, Det medisinsk-odontologiske fakultet, Universitetet i Bergen.
E-post: knut.leknes@iko.uib.no

Artikkelen har gjennomgått eksternt faglig vurdering.

Degerstrøm T, Emmerhoff R, Leknes KN, Åstrøm AN, Klepp M. Er det behov for tannhelseinformasjon via en offentlig internettportal? En spørreundersøkelse utført ved Odontologisk universitetsklinikk i Bergen. *Nor Tannlegeforen Tid*. 2014; 124: 544–550.